

SVĖDASŲ VARPAS

2017 m. birželio mėn.

Nr. 6 (12)

Leidžiamas nuo 2016 m. liepos 1 d.

Darbus ir sumanymus skyrėme „Alaušo“ draugijai

Svėdasiškių draugija „Alaušas“ mini savo 10-metį

1. 2007 m. kovo 6 d. svėdasiškiai Edmundas Baliukas, Juozas Lapienis, Algimantas Indriūnas, Vytautas Rimša Vilniuje įkūrė Svėdasiškių draugiją „Alaušas“. Jos prezidentu buvo išrinktas A. Indriūnas, pavaduotoju E. Baliukas, sekretoriumi V. Rimša, ryšiams su visuomene J. Lapienis. Iškelta užduotis – sutelkti kuo daugiau narių.

2. Lapkritį susirinkime dalyvavo jau 30 draugijos narių, jie patvirtino veiklos planą, aptarė draugijos įstatų metmenis. Buvo parengtos pirmosios publikacijos apie naują draugiją spaudai.

3. 2008 m. sausio 18 d. visuotiniame susirinkime Vilniuje dalyvavo atstovai iš Kauno ir Panevėžio. Pristatytas draugijos veiklos planas, aptarti įstatai, pasiūlyta išleisti knygą apie Svėdąsus, ją parengti pavesta V. Rimšai.

4. Vasario 23 d. surengta ekskursija į Signatarų namus, o Balandžio 26 d. – visuotinis susirinkimas Svėdąsų kultūros centre. Jame dalyvavo virš 50 narių. Pirmininku išrinktas A. Indriūnas ir 13 narių taryba, Kaune ir Panevėžyje įsteigti filialai, paminėtos Juozo Tumo-Vaižganto 75-osios mirties metinės. Tą dieną draugijos valdybos posėdyje pasiruošimo Svėdąsų

505-ųjų metų jubiliejui darbai aptarti su Svėdąsų bendruomenės pirmininke Jolita Paškoniene, seniūnu Valentinu Neniškiu, klebonu Vydu Juškėnu, J. Tumo-Vaižganto gimnazijos direktorium Alvydu Kirvėla, Kultūros centro direktore Rože Lapieniene, girininku Donatu Tuska ir kt.

5. Birželio 29 d. įvyko Vaižganto skaitymai, o rugpjūčio 15 d. draugija organizavo Svėdąsų 505-ųjų metų jubiliejų. Švento arkangelo Mykolo bažnyčioje Šv. Mišias aukojo klebonas V. Juškėnas ir svėdasiškis kun. Ričardas Banys, giedojo Vilniaus karininkų ramovės vyrų choras „Aidas“. Aikštėje buvo pakeltos Valstybės ir Svėdąsų vėliavos, choras sugiedojo himną, iššautos trys patrankos salvės: už Lietuvą, už Svėdąsus, už visus svėdasiškius. Kultūros centre vyko minėjimas ir vyrų choro „Aidas“ koncertas.

6. 2009 m. vasario 3 d. surengtas pasitarimas su J. Tumo-Vaižganto gimnazijos vadovybe dėl renginių. Buvo nutarta kartu organizuoti gimnazijos 60-metį ir Vaižganto 140-mečio minėjimą.

7. Vasario 7 d. draugija su Vilniaus anykštėnų sambūriu (toliau – VAS) Sig-

natarų namuose minėjo Lietuvos nepriklausomybę ir partizanų deklaraciją, o birželio 28 d. su LR Seimo nariais: Arvydu Anušausku, Antanu Baura, buvusiu LRS nariu Antanu Stasiškiu, Vytautu Dambra, Anykščių vicemeru Donatu Krištaponiu ir kitais dalyvavo atidengiant Svėdąsuose paminklą (fundatorius Kanados lietuvis dr. Zenonas Prūsas iš Būtėnų). Prie paminklo dainavo draugijos ansamblis. Lapkričio 13 d. Vilniaus rotušėje, su VAS nariais, minėjome Vaižganto 140-ąsias metines.

8. 2010 m. sausio 16 d. visuotiniame narių susirinkime aptarti atlikti darbai ir ateities planai, o vasario 19 d. Svėdasiškių draugija „Alaušas“ įregistruota Registrų centre, pagamintas antspaudas, atidaryta sąskaita banke.

9. Balandžio 6 d. Vilniuje visi šventėme Atvelykį, 15 d. surengėme ekskursiją į LR Seimą, susitikome su jo nariais.

10. Balandžio 15 d. įteiktas raštas ir projektas Kultūros ministerijai, prašant lėšų paminklui Vaižganto personažams Mykoliukui ir Severiutei sukurti bei pastatyti Malaišiuose, 30 d. Svėdąsų bibliotekoje įvyko tarybos nario doc. dr. J. Lapienio kūrybos vakaras „Be skausmo negimė daina dar niekieno...“, o 31 d. draugijos nariai prieš Motinos dieną tvarkė savo artimųjų ir kitus, mažiau prižiūrimus kapus.

11. Gegužės 26 d. draugijos taryba nutarė sudaryti tvarkytinų Svėdąsų objektų sąrašą ir išsiųsti Anykščių savivaldybei, prašant sutvarkyti privažiavimą ir įrengti automobilių stovėjimo aikštelę prie kapinių; įrengti koplyčioje šarvojimo patalpą; aptverti mokyklos teritoriją; sutvarkyti paplūdimius prie Alaušo bei Beragio ežerų ir išvalyti jų dugnus; prie ežerų nustatyti poilsio zonas; miestelyje nutiesti dviračių takus; modernizuoti kultūros centrą ir

Darbus ir sumanymus skyrėme „Alaušo“ draugijai

Atkelta iš 1 p.

biblioteką, pritaikant realiems gyventojų ir svečių poreikiams; prie Alaušo ežero įkurdinti parką.

12. Rugsėjo 15 d. į Anykščių savivaldybę išsiuntėme projektą dėl lėšų iš ES skyrimo draugijos knygai „Svėdasai: praeitis ir dabartis“ išleisti.

13. Spalio 8 d. Karininkų ramovėje surengtas svėdasiškių tarmės vakaras. Dalyvavo LMA Lietuvių kalbos instituto (toliau LKI) svėdasiškis prof. Vytautas Vanagas ir mokslininkės: dr. Aušra Kaikarytė ir dr. Violeta Mėliūnaitė, bei doktorantė Jurga Bikelienė. Kalbėta apie lietuvių ir Svėdasų krašto tarmes. Aktorius F. Jakšys tarmiškai skaitė rašytojų kūrinis. Draugiją sveikino VAS pirmininkė Rita Virbalienė, Kupiškėnų klubo prezidentas Vytautas Pivoriūnas, Rokiškio ir Utenos klubų atstovai bei Žemaičių klubo pirmininkė Dalia Dirgelienė. Valstybinės kalbos inspekcijos viršininkas Donatas Smalinskas pagyrė svėdasiškius už svarbų renginį. Tuokart tarmiškai kalbėjo seniūnas V. Neniškis, dr. Janina Prūsaitė, Rimantas Banys ir kt. Draugijos ansamblis „Alaušas“ padainavo XIX–XX a. dainas apie 1913 m. įvykius Svėdasuose, kaimuose ir aplinkiniuose miesteliuose.

14. Gruodžio 20 d. draugija sušaukė Svėdasuose išplėstinį posėdį, kuriame dalyvavo draugijos atstovai, seniūnas V. Neniškis, Bendruomenės pirmininkė J. Paškonienė, J. Tumo-Vaižganto gimnazijos direktorius A. Kirvėla, parapijos klebonas V. Juškėnas. Svarstyta ir nutarta paruošti projektus, pateikti juos Anykščių savivaldybei ir prašyti pinigų gimnazijos sporto aikštynei, miestelio šaligatviams tvarkyti bei parkui įkurti.

15. 2011 m. balandžio 5 d. parengtos ir išsiųstos paraiškos Kultūros ministerijos Paramos fondui, prašant lėšų draugijos knygai „Svėdasai“ išleisti ir Mykoliuko bei Severiutės skulptūrai sukurti ir pastatyti. Balandžio 29 d. šventėme Atvelykį: ridenome kiaušinius, rinkome gražiausią ir stipriausią margutį, apdovanojome nugalėtojus, o gegužės 13 d. išsiuntėme paraišką Anykščių savivaldybei dėl paramos knygos „Svėdasai“ leidybai.

16. Gegužės 28 d. Svėdasų kultūros centre surengta antroji tarmės popietė,

į kurią susirinko svėdasiškiai iš įvairių Lietuvos kampelių. Dalyvavo LMA LKI direktorė dr. Jolanta Zaborskaitė, Leksikografijos centro vadovė dr. Zita Šimėnaitė ir archyvo vadovė dr. A. Kaikarytė. Jos aptarė Lietuvos ir Svėdasų tarmes, o tyrimo rezultatus parodė ekrane. Tarmiškus tekstus skaitė aktorius F. Jakšys, mokyklos auklėtiniai ir mokytojai (Irena Guobienė ir kt.). Visi kalbėjome tarmiškai. Krašto dainas pristatė draugijos „Alaušas“ ir Svėdasų kultūros centro ansambliai. Birželio 15 d. Kultūros ministerijos Paramos fondas knygos „Svėdasai“ leidybai skyrė 4000 Lt, o Mykoliuko ir Severiutės paminklui 3000 Lt.

17. 2012 m. sausio 7 d. draugija Karininkų ramovėje sutiko Naujuosius Metus ir Tris karalius, o balandžio 14 d. šventė Atvelykį. Susirinko daug svėdasiškių, VAS atstovų ir svečių. Kartu ridenome kiaušinius, koncertavo Vilniaus Balio Dvariono mokyklos mokinės – smuikininkės Povlina Kovaliova ir Pija Indriūnaitė bei Ramovės moterų choras „Aidas“. Padainavo ir draugijos pirmininko A. Indriūno dainas: „Baltijos jūra“ bei „Tėvynė ir mergaitė“. Pasirodė jaunieji gitaristai – broliai Dominykas (10 m.) ir Augustas (12 m.), koncertą užbaigė vyrų choras „Aidas“.

18. Birželio 25 d. Kaune, iš spaustuvės paimtas visas draugijos knygos „Svėdasai: praeitis ir dabartis“ (sudarytojas ir mokslinis redaktorius V. Rimša) tiražas, o balandžio 31 d. Malaišiuose pastatėme paminklą Vaižganto personažui Rapolui Geišei.

19. Lapkričio 17 d. surengtas ataskaitinis rinkiminis draugijos susirinkimas, išrinkta nauja taryba, o pirmininku perrinktas A. Indriūnas.

20. 2013 m. sausio 5 d. draugija šventė Trijų karalių šventę. Aktorius F. Jakšys paskaitė ištraukas iš Vaižganto kūrybos, o R. Banys – tarmišką savo kūrinėlį. Sausio 23 d. lankėmės solistės Beatričės Grincevičiūtės bute-muziejuje. Gidė papasakojo apie jos gyvenimą ir veiklą, pasiklausėme dainų įrašų.

21. Balandžio 3 d. šventėme Atvelykį: ridenome margučius, žaidėme žaidimus. Koncertavo kapelija „Vilnija“.

22. Gegužės 18 d. Svėdasų bibliotekoje surengėme J. Tumo-Vaižganto mirties

80-ųjų metinių minėjimą. V. Rimša skaitė pranešimą „Vaižganto filosofinių ir moralinių nuostatų atgimimas nepriklausomoje Lietuvoje“, A. Indriūnas pasakojo apie dviejų giminaičių Vaižganto ir Aleksandro Papučkos tapatumus bei skirtumus. Vaižganto giminaitis Vytautas Nakutis dalijosi močiutės pasakotais prisiminimais apie garsųjį brolių.

23. 2014 m. sausio 4 d. visi pažymėjome Trijų Karalių šventę, į kurią susirinko daugiau kaip 50 svėdasiškių, 11 d. ekskursavome su gidu Valdovu rūmuose, o 12 d. lankėmės LR Seime ir prie laužų minėjome Lietuvos nepriklausomybės atkūrimą.

24. Vasario 8 d. Signatarų namuose, su VAS nariais, pažymėjome Lietuvos valstybės atkūrimo šventę, o kovo 1 d., su vilniečiais, šventėme Užgavėnes – vaikščiojome po miestą su kaukėmis, paskui susirinkome Ramovės salėje.

25. Gavę žinią, kad Daujočių kaime ruošiamasi statyti krematoriumą medicininėms atliekoms deginti, parengėme ir išsiuntėme protesto raštą Svėdasų seniūnijai, Anykščių savivaldybei, Utenos apskrities gamtos apsaugos tarnyboms ir Aplinkos apsaugos ministerijai.

26. Birželio 14 d. Svėdasuose surengtas svėdasiškio, kunigo A. Papučkos gimimo 100, o rugpjūčio 17 d. – Kristijono Donelaičio 300-ųjų gimimo metinių minėjimai. Rugpjūčio 24 d. Svėdasuose organizavome tarpukario Lietuvos banko įkūrėjo, svėdasiškio Adomo Prūso knygos „Gyvenimo keliai 1878–1938 m.“ sutiktuves. Kalbėjo draugijos nariai: Vytautas Bublys, Danutė Peželienė, Ieva Indriūnaitė ir kiti, o rugsėjo 20 d. dalyvavome J. Tumo-Vaižganto 145-ųjų gimimo metų minėjime.

27. Spalio 27 d., kartu su VAS nariais, minėjome Vilniaus atgavimo 75-ąsias ir Oršos mūšio 500-ąsias metines. Apie tai pasakojo istorikas Tomas Baranauskas, o svėdasiškiai skaitė poetų ir savo kūrybos eilėraščius.

28. 2015 m. vasario 10 d. įkurta internetinė draugijos „Alaušas“ svetainė, o 14 d., Karininkų ramovėje, svėdasiškiai prisiminė Lietuvos nepriklausomybės, Valstybės atkūrimo, Nepriklausomybės gynimo – Sausio 13-osios ir Šv. Valentino dienas bei Užgavėnių šventę.

Knygos šventė Svėdasų bibliotekoje

Pragiedrėjusią balandžio 22 d. popietę visi, kas myli knygą, rinkosi į Svėdasų biblioteką. Keliomis dienomis anksčiau paminėjome bibliotekų savaitę. Atvyko net dvi autorės su savo knygomis. Prof. iš Vilniaus Ona Voverienė pristatė savo knygą „Dalia Grybauskaitė – tautos Prezidentė“. Profesorė yra moterų lygos pirmininkė ir būtent ši lyga iškėlė

Dalia Grybauskaitės kandidatūrą į Lietuvos Prezidento postą. Knygos autorė labai išsamiai, įdomiai papasakojo Prezidentės nueitą nelengvą kelią iki šių atsakingų pareigų, su kokiais sunkumais susidūrė, dirbdama net dvi kadencijas.

Savo knygą, visai kitokio turinio, pristatė kraštietė Laimutė Mažeikienė iš

Kauno. „Anapus sienos“ – taip vadinasi romanas apie meilę, jausmus, savęs ieškojimą. Veiksmas vyksta Lietuvoje ir Vokietijoje. Labai smagu, kad vis daugiau „deimančiukų“ sužiba Vaižganto krašte. Abi autorės padovanojo po knygą Svėdasų bibliotekai.

Pasveikinti Laimutės su pirmąją knyga atskubėjo ir bardas Algis Baronas, pabrazdinęs su gitara savo mėgstamas dainas.

Šventė pasibaigė, bet Laimutė prasitarė, kad gal būt ji dar sugrįš su šios knygos tęsiniu.

Dėkojame knygų autorėms, atvykusioms savomis lėšomis, Albinui Gudoniui, pakvietusiam prof. O. Voverienę, bei svėdasiškei Genei Striukienei, parėmusiai šio renginio išlaidas, ir visiems susirinkusiems, nepagailėjusiems savo laiko.

Iš kairės: Irma Deguckienė, Laimutė Mažeikienė, Ona Veiverienė, Algis Baronas ir Asta Medinienė naujų knygų sutiktuvėse

*Asta Medinienė ir
Dalia Paulavičienė*

Darbus ir sumanymus skyrėme „Alaušo“ draugijai

Atkelta iš 2 p.

29. Balandžio 11 d., kartu su svečiais – Pasaulio anykštėnų bendrijos pirmininku prof. Antanu Tyla ir VAS vadovais – pažymėjome Atvelykį. Pasak profesoriaus, „taip linksmai Atvelykio dar niekada nešventęs...“

30. Gegužės 2 d. Svėdasuose paminėta Motinos diena, sutvarkyti motinų ir kiti kapai, išklaustytos Šv. Mišios už motinas, paskui 90-ojo gimtadienio proga draugijos nariai pasveikino savo mokytoją Joną Šimkevičių.

31. Rugsėjo 3 d. su Svėdasų bendruomenės vadovais apsvartėme miestelio vystymo perspektyvas: kapinių plėtros, poilsia vietės prie Alaušo ežero įrengimo, pėsčiųjų bei dviračių takų nutiesimo ir kitus klausimus.

32. 2016 m. gegužės 13 d., kartu su VAS nariais, iškylauta laivu Nerimi, liepos 8 d. parengtas ir išspausdintas draugijos „Alaušas“ laikraščio „Svėdasų Varpas“ pirmasis numeris. Tai didelis draugijos pasiekimas, nes iki šios dienos išleista jau 12 laikraščio numerių – jis gyvuoja metus laiko. To Svėdasuose dar niekada nėra buvę.

33. Rugsėjo 8 d. apsilankėme Aplinkos apsaugos ministerijoje ir iškėlėme klausimą dėl kiaulių komplekso, skleidžiančio Svėdasams nemalonius kvapus, griežtesnės sanitarinių normų kontrolės ir priežiūros.

34. Rugsėjo 17 d. Malaišiuose, kartu su didžiąja ir mažąja Vaižganto premijomis, pirmą kartą įteikta kunigo A. Papučkos „Meilės ir gerumo“ premija. Ji paskirta Svėdasų J. Tumo-Vaižganto gimnazijos moksleivei Aušrinei Neniškytei.

35. Rugsėjo 23 d. su laikraščio „Svėdasų varpas“ sekretoriumi Stasiu Gavėnavičium aplankėme Anykščių merą Kęstutį Tubį ir aptarėme daug klausimų, susijusių su tolesne Svėdasų infrastruktūros raida. Meras pažadėjo paramą. Lapkričio 10 d. Svėdasuose sukviėtėme pagrindinių įstaigų ir bendruomenės vadovus, informavime apie susitikimą su Anykščių meru, sutarėme dėl bendrų veiksmų, sprendžiant miestelio problemas. Buvo pasirašytas visų institucijų tarpusavio sąveikos aktas.

36. Lapkričio 14 d. parengtas ir išsiųstas Anykščių merui prašymas skirti 2017 m. paramą laikraščio „Svė-

dasų varpas“ leidybai ir platinimui bei Draugijos „Alaušas“ internetinės svetainės išlaikymui. Išsiųsti taip pat savivaldybei raštai: „Dėl Alaušo ežero pakrančių ir dugno tvarkymo darbų organizavimo“, „Dėl J. Tumo-Vaižganto namo perkėlimo iš Kalvių kaimo į Malaišius“.

37. 2017 m. sausio 7 d., per Tris karalius buvo sušauktas draugijos ataskaitinis rinkiminis susirinkimas, kuriame atsiskaičiau už atliktus darbus. Tuo baigiau paskutinę savo kadenciją ir, dėl sveikatos būklės bei garbaus amžiaus, atsistatydinau iš pirmininko pareigų.

Dabar darbo ėmėsi susirinkime išrinkta nauja taryba, o po kiek laiko – ir nauja draugijos pirmininkė Rita Skaržauskienė-Šimkevičiūtė. Aš dalyvauju tik rengiant draugijos nariams padėkas už 2007–2016 m. atliktus darbus ir talkinau naujai pirmininkei, ruošiant draugijos veiklos 10-mečio jubiliejų, kuris Svėdasų kultūros centre vyko šiuo metų gegužės 6 dieną.

*Algimantas Indriūnas,
Svėdasiškių draugijos „Alaušas“
Garbės pirmininkas*

Į naują žodyną pateko ir Svėdasų kraštotyrininkai

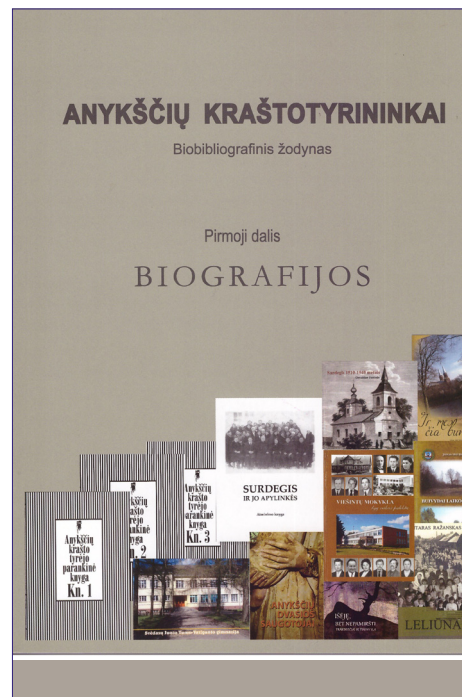
Knygos sudarytojai ir redaktoriai (iš kairės): R. V. Rimša, A. Berezauskienė, T. Kontrimavičius, prof. O. Janonis ir L. Matulienė. Tautvilio Užos nuotr.

Metų pradžioje Anykščių rajono savivaldybės L. ir S. Didžiulių viešosios bibliotekos salėje įvyko Teresės Mikeliūnaitės kraštotyros draugijos sambūris, skirtas bibliotekos 80-mečiui, kraštotyrininkų sambūrio „Draugaukime – bendraukime – bendradarbiaukime“ penkmečiui ir Tautinio kostiumo metams paminėti. Veikė dvi parodos: „Kraštotyrininkui Jonui Sriubui – 75“ ir „Ką pasakoja aukštaičių tautinis kostiumas“. Atvyko daug Anykščių krašto tyrėjų iš Vilniaus, Kauno, Ignalinos, Panevėžio, Utenos ir Anykščių rajonų. Tarp jų – prof. Algirdas Ažubalis, mokslininkas ir fotomenininkas Bronius Šablevičius, rašytojai – Milda Telksnytė ir Rimantas Vanagas, sportininkas Romas Pačinskas, kariūnas Gediminas Grina, Jonas Sriubas (Utenos r.), Tautvilio Uža (Panevėžys) ir kt.

Iškiliai buvo sutikta leidinio „Anykščių kraštotyrininkų biobibliografinis žodynas“ pirmoji dalis „Anykščių kraštotyrininkai. Biografijos“ (2016).

Knygos mokslinis redaktorius R. V. Rimša pranešime pažymėjo, kad jos sudarytojai ir rengėjai – prof. Osvaldas Janonis, Audronė Berezauskienė, Ligita Matulienė ir Tautvydas Kontrimavičius – per nepilnus metus atliko titanišką, visus mokslinio darbo normatyvus pranokusį darbą. Itin aukštai įvertino knygos aprėptį (surinkta medžiagos apie 259 kraštotyrininkus, iš jų – 29 svėdasiškius ar kitus, laikinai čia gyvenusius bei Svėdasų istoriją tyrusius žmones) ir straipsnių informatyvumą bei faktų patikimumą. Pasak jo, knyga šiuo požiūriu pranoksta kai kurias mūsų enciklopedijas. Jis pasiūlė rengėjams sėsti 2017 m. prie žodyno 2-osios dalies ir šį projektą užbaigti.

Rašytojas Vygandas Račkaitis, pasveikinęs leidinio sudarytojus, labai palankiai atsiliepė ir apie knygą. „Tai reikšmingas leidinys, adresuotas ne tik dabarčiai, bet ir tolimai ateičiai <...> Didžiausių pagyrų nepagailėsiu kolektyvo varikliui ir iniciatorei Audro-

Knygos „Anykščių kraštotyrininkai. Biografijos“ viršelis

nei Berezauskienei, – sakė jis. – Šio išsamaus darbo tegu pavydi mums kiti rajonai“. Ne mažiau aukštai ją įvertino ir prof. Osvaldas Janonis, o pasak prof. A. Ažubalio, „ši anykštėnų knyga – tai nacionalinės kraštotyros vadovėlis“.

Paskui buvo apžvelgti Anykščių T. Mikeliūnaitės kraštotyros draugijos 2016 m. atlikti darbai (pirm. Tautvydas Kontrimavičius), priimti į draugiją nauji nariai. aptarta likusių žodyno dalių leidybos vizija. Bibliotekos direktoriui Romui Kutkai apdovanojus 1-ojo tomo rengėjus, nemažai savo knygų bibliotekai padovanojo svečiai.

Anykščių kraštotyrininkų sambūris, kaip prasidėjęs, taip ir baigėsi Lietuvos liaudies dainomis bei poeto Antano Baranausko kūriniais, kuriuos puikiai atliko Anykščių etnografinio ansamblio „Valaukis“ (vad. Regina Stumburienė) dainininkės, pasidabinusios tautiniais aukštaičių drabužiais.

Romualdas Vytautas Rimša

Šį leidinio numerį finansavo Svėdasų verslininkai

Leidėjas Svėdasiškių draugija „Alaušas“, kodas 302482413
ISSN 2424-5801
Vyr. redaktorius Algimantas Indriūnas tel. 8 613 90897

Redakcinė kolegija:
Vytautas Rimša (pirm.) tel. 8 608 27882
Stasys Gavenavičius (sekr.) tel. 8 677 71514
Rimutė Kniežienė tel. 8 620 46960
Asta Medinienė tel. 8 678 32056

Spaustuvė „Morkūnas ir Kō“, Draugystės g. 17, LT-51229 Kaunas
El. paštas: spaustuvė@morkunas.lt
Leidinytis nemokamas